

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

2016-03-10
1 (23)
Dnr 2013:330

Redovisning av uppdrag om att representera Sveriges i det europeiska nätverket för livslång vägledning (ELGPN)

Härmed slutredovisas uppdraget att representera Sverige i det europeiska nätverket för livslång vägledning, European Lifelong Guidance Policy Network (ELGPN). Uppdraget att redovisa är givet i regleringsbrev för budgetåret 2016¹.

1. Inledning

Skolverket har på uppdrag av regeringen representerat Sverige i ELGPN sedan nätverket startade 2007. Nätverket har funnits under två programperioder, 2007-2012 och 2013-2015. Under de första åren representerades Sverige av Utbildningsdepartementet, tillsammans med Skolverket. Därefter har Skolverket haft regeringens uppdrag att representera Sverige. Under hela perioden har också representanter från Arbetsförmedlingen deltagit. Vid vissa möten även Euroguidance Sverige² deltagit.

Nätverket upphörde i och med utgången av 2015. Det förs en diskussion inom EU om vägledningsfrågorna ska tas om hand i en arbetsgrupp kopplad till Europeiska kommissionens Generaldirektorat för sysselsättning, sociala frågor och integration. En modell och ELGPNs förslag finns beskrivet i avsnitt 7 och i ELGPNs slutrapport³.

I inledningen av slutrapporten står bl. a. att livet är fullt av möjligheter, val och beslut. Både som ung och vuxen ska vi hantera återkommande val av inriktning, arbete och karriär. Mer än någonsin möter vi nya utmaningar, nya vägar och omfattande information. Tillgång till väl fungerande vägledning i livets olika skeden kan bidra till att utveckla kompetenser för att kunna göra väl underbyggda val.

ELGPN beskriver i slutrapporten livslång vägledning som all den verksamhet som syftar till att hjälpa individer att, vid olika tidpunkter i livet, göra utbildnings- eller yrkesval och förvalta sin karriär.

---

¹ Regleringsbrev för budgetåret 2016 avseende Statens skolverk, U2015/01806/GV U2015/02800/S, U2015/03785/S

² <http://euroguidance.se/>

³ Summative report 2007-2015, Lifelong Guidance in the Policy Agenda, ELGPN 2015, www.elgpn.eu.

I avsnitt 1- 7 i den här redovisningen beskrivs ELGPNs arbete med utgångspunkt i nätverkets slutrapport, i avsnitt 8 och 9 redogörs för Arbetsförmedlingens, Skolverkets och Euroguidance roll och arbete i ELGPN. I avsnitt 10 finns en sammanställning av vilka dokument som översatts till svenska, i avsnitt 11 beskrivs ett nationellt forum för vägledningsfrågor, i avsnitt 12 ett nordiskt forum (a Nordic cluster) och slutligen, i avsnitt 13 och 14 avrundas rapporten med en lägesbild i Sverige samt några framåtblickar.

2. Bakgrund till policynätverket ELGPN

Under 2000-talet genomfördes flera internationella undersökningar inom vägledningsområdet och två resolutioner antogs av EUs medlemsländer, med syfte att stärka vägledningen.

2.1 OECD, Världsbanken och EU undersöker vägledningen

Under 2001-2003 genomförde OECD i samarbete med Världsbanken och EU en stor undersökning av de politiska riktlinjerna för vägledning i totalt 38 länder⁴. Sverige deltog inte i denna undersökning.

Undersökningen visade bl. a. att de flesta länder ser vägledning som allmännyttig och bra och att de flesta länder kopplar vägledning till politiska mål för lärande och social jämlikhet. Man identifierade också en rad problem, bland annat att det saknades långsiktiga mål och strategier för den verksamhet som bedrivs.

2002 skapade EU-kommissionen en expertgrupp för livslång vägledning. Med utgångspunkt i de problem som identifierades i samband med ovannämnda undersökning var gruppens huvuduppgift att komma fram till en gemensam syn på de grundläggande och underliggande principerna för vägledning. Dessutom skulle gruppen fundera över kvaliteten på den erbjudna vägledningen med syfte att upprätta gemensamma riktlinjer och kvalitetskriterier för vägledningstjänster.

Expertgruppen tog bl.a. fram ”Handboken Karriärvägledning” – en handbok för beslutsfattare som är tänkt att ge beslutsfattare på olika nivåer praktiska verktyg för att stärka vägledningen. Skolverket har översatt handboken.⁵

2.2 EU: s resolutioner om vägledning

Två EU-resolutioner från utbildningsrådet (2004⁶ och 2008⁷) har belyst behovet av starka vägledningstjänster under hela livet för att rusta människor med förmåga att hantera sitt lärande, sin karriär och övergångar mellan och inom utbildning/yrkesutbildning och arbete. Den första resolutionen innehöll en överenskommelse om en handlingsplan för att utveckla system för livslång vägledning i alla

---

⁴ Bridging the Gap, Career Guidance and Public Policy, OECD 2004.

⁵ Karriärvägledning, en handbok för beslutsfattare - OECD, Skolverket 2007, Dnr 2007:796

⁶ Council of the European Union (2004). Strengthening Policies, Systems and Practices on Guidance throughout Life. 9286/04 EDUC 109 SOC 234

⁷ Council of the European Union (2008). Better Integrating Lifelong Guidance into Lifelong Learning Strategies. 2905th Education, Youth and Culture Council meeting, Brussels, 21 November 2008.

medlemsländer, det vill säga system där alla har tillgång till vägledning av hög kvalitet och där man också har väl utvecklade mekanismer för kvalitetssäkring.

Resolutionen fokuserade på fyra prioriteringsområden: utveckling av förmågan till karriärhantering, tillgången till vägledning och till kvalitetssäkring samt samordning av vägledningstjänsterna.

Medlemsländerna uppmanades att vidta åtgärder för att modernisera och stärka sin policy för vägledning och sina vägledningssystem. Kommissionen har, i samarbete med Cedefop⁸ och European Training Foundation⁹, bl. a. stött utvecklingen genom att beställa studier, utarbeta en handbok för politiskt ansvariga tillsammans med OECD¹⁰ samt främja ömsesidigt lärande inom olika områden (peer learning) och utveckling av gemensamma referensverktyg med stöd av en europeisk expertgrupp som träffades mellan 2002 och 2007.

I resolutionen 2008 rekommenderade rådet bl. a. medlemsländerna att, beroende på nationella förhållanden,

- främja att alla medborgare utvecklar karriärhanteringsförmåga i ett livslångt lärande-perspektiv
- se till att alla medborgare har tillgång till vägledning
- utveckla kvalitetssäkringen inom vägledning
- främja ett samarbete mellan nationella, regionala och lokala intressenter på vägledningsområdet
- stärka vägledningens roll inom ramen för nationell utbildningspolitik, i linje med Lissabonstrategin
- undersöka policy och principer för vägledning på nationell nivå
- använda sig av de möjligheter som finns inom Programmet för livslångt lärande samt Europeiska strukturfonderna i detta arbete

2007 beslutade medlemsländerna att bilda ett europeiskt policynätverk för livslång vägledning (ELGPN).

3. European policy guidance policy network, ELGPN

Nätverket har verkat för att stödja europeiska unionens medlemstater och de grannländer som omfattas av EU:s program för livslångt lärande och Erasmus + samt kommissionen i att utveckla ett europeiskt samarbete för livslång vägledning, inom såväl utbildnings- som arbetsmarknadsområdet. Syfte har varit att främja samarbete och systemutveckling på nationell nivå kopplat till de prioriteringar som fastställts i EU:s resolutioner om livslång vägledning.

Nätverket grundades av medlemsstaterna. Kommissionen har stött verksamheten under Livslångt lärande programmet 2007-14 och under Erasmus + programmet

---

⁸ European Center for the Development of Vocational training, ww.cedefop.europa.eu

⁹ ww.etf.europa.eu/web.nsf/pages/home

¹⁰ Organisation for Economic Co-operation and Development & European Commission (2004). Career Guidance: a Handbook for Policy Makers. Paris: OECD.

2015. Det har fungerat som ett medlemsdrivet nätverk. Nätverket har under hela tiden koordinerats av ett team vid universitet i Jyväskylä, Finland.

3.1 Utvecklingen av ELGPN

Ett konstituerande möte ägde rum i Helsingfors i maj 2007. Utsedda ledamöter från respektive land har representerat ett livslångt lärande perspektiv för både ungdomar och vuxna. Inledningsvis bestod nätverket av 23 länder och utökades successivt till att omfatta 30 länder när nätverket avslutades. Förutom medlemsländerna deltog också en rad organisationer, såsom europeiska kommissionen, EAIE¹¹ (tidigare FEDORA), Internationella sammanslutningen för vägledning inom utbildnings- och yrkesutbildningsområdet (IAEVG)¹², Internationellt centrum för karriärutveckling (ICCDPP)¹³, Cedefop, Europeiska yrkesutbildningsstiftelsen (ETF)¹⁴ och Euroguidancenätverket.

För att garantera effektiv hantering av nätverket har medlemsländerna enligt EUs direktiv utsett en styrgrupp som har samordnat och prioriterat frågor. Nätverket har också arbetat nära den europeiska kommissionen samt samarbetat med upphandlade konsulter.

3.2 Nätverkets aktiviteter

Arbetet har formats med utgångspunkt i rådets resolutioner 2004 och 2008. Det långsiktiga målet för nätverket har varit att genom samarbete i utvecklingen av policy och system för livslång vägledning stärka utvecklingen på nationell nivå.

Nätverket har gemensamt befrämjat livslång vägledning, identifierat vilka områden man ska arbeta med samt tagit fram gemensamma verktyg och dokument. Varje land har varit ansvarigt för hur man i det egna landet tagit tillvara vunna erfarenheter och på vilket sätt de ska implementeras.

Under de första åren var arbetet inriktat mot att etablera nätverkets infrastruktur och genom ömsesidigt lärande identifiera inom vilka områden som nätverket kunde stödja den nationella utvecklingen. Mandatet för ELGPN godkändes formellt i 2008 EUs resolution om att integrera livslång vägledning i strategierna för programmet för livslångt lärande.

Under 2009-10 ändrades inriktningen mot att implementera de fyra tematiska områden som identifierades i resolutionen från 2008:

- tillgång till vägledning
- karriärkompetens (Career management skills – CMS)
- samverkan
- kvalitetssäkring och evidens.

---

¹¹ European Association for International Education, <http://www.eaie.org/>

¹² www.aevg.net

¹³ www.iccdpp.org

¹⁴ www.eur-lex.europa.eu

Nätverkets arbete bestod av olika arbetssätt: plenarmöten, peer learning och arbete i olika temagrupper. Utifrån de fyra identifierade områdena bildades en arbetsgrupp för varje område, där medlemsländerna valde vilka arbetsgrupper de skulle delta i. Sverige arbetade i första hand i arbetsgruppen för CMS (Skolverket), i arbetsgruppen för Kvalitetssäkring och evidens (Skolverket) och i arbetsgruppen för Samverkan (Arbetsförmedlingen).

Arbetet i de fyra tematiska områdena utfördes genom studier, dokumentation och strukturerade fältbesök med efterföljande reflektioner. I lägesrapporten för 2009-10¹⁵ beskrivs resultaten av de första årens arbete, och inriktningen för de kommande åren pekas ut.

Programmet för 2011-12 utvecklade och byggde vidare på tidigare erfarenheter inom de fyra temaområdena. Den perioden sammanföll med en ekonomisk nedgång som ledde till betydligt högre arbetslöshet och lägre sysselsättning i medlemsländerna. Mer fokus kom att inriktas mot behovet av förbättrad matchning på arbetsmarknaden och utveckling av nödvändiga kompetenser ökade.

Nätverket identifierade att vägledning kan bidra till utvecklingen inom främst några områden: skolan, yrkesutbildning, högre utbildning, vuxenutbildning, arbetsmarknaden och inom den sociala sektorn. Det fortsatta arbetet inriktades mot dessa områden med syftet att fördjupa gränssnitt mot dessa.

Under den här perioden arbetade man också med två undergrupper. Den ena med fokus på utbildning, praktik och sysselsättning i ett livslångt vägledningsperspektiv, utbildning & träning samt sysselsättningspolitik. Den andra gruppen arbetade med att utveckla konkreta verktyg för beslutsfattare med stöd från två kontrakterade konsulter. De två undergrupperna fokuserade också på en kommunikationsstrategi.

Arbetet 2011-12 tog också hänsyn till prioriteringarna i både EU 2020¹⁶ och ET 2020¹⁷ och de strategiska verktyg som stöder genomförandet av dessa prioriteringar. Fokus låg på att utveckla verktyg för beslutsfattare, i synnerhet ett ”Resource Kit”¹⁸.

Det primära syftet med det arbete som ELGPN arbetade med 2013-14 var att stödja länderna att anpassa verktyg och stödmaterial till sitt lands verksamhet på olika nivåer. Under den här perioden översatte många länder olika publikationer som tagits fram inom nätverket. Alla publikationer finns samlade på ELGPNs

---

¹⁵ www.elgpn.eu

policynätverket för livslång vägledning, ELGPN, 2009–2010.

¹⁶ www.ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_sv.htm

¹⁷ www.ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/index_sv.htm

¹⁸ Resource kit, ett verktyg för beslutsfattare. ELGPN, www.elgpn.eu.

webbplats¹⁹. ”The Resource Kit” finns t.ex. översatt till 18 språk, dock inte till svenska.

Evidensbasen för livslång vägledning har ytterligare stärks genom utveckling av verktyg nr 3: ”Evidence base”, en guide till de viktigaste rönerna för effektiv policy och praxis. Guiden bygger på tidigare arbete inom nätverket, inklusive en ram som innehåller en metod för beslutsfattare och sammanfattar befintliga bevis om effekterna av livslång vägledning. Den föreslår hur beslutsfattare kan använda guiden för att bidra till utveckling i sin verksamhet.

Under den här perioden producerade nätverket också s.k. ”Concept notes”, som redogörs för i 3.3.2 inom angelägna områden, såsom t.ex. ett livslångt vägledningsspektiv i förhållande till ungdomsgarantin, livslång vägledningstjänst, PISA 2012 resultat relaterade till karriärutveckling.

Under 2015 fortsatte arbetet med att stödja medlemsländerna i deras olika aktiviteter för att stärka vägledningen, och ett program formades med syfte att:

- slutföra resultaten av arbetet som gjorts under 2007-14
- försöka finna länkar till aktuella och framtida europeiska prioriteringar och initiativ
- placera livslång vägledning på den nya europeiska politiska agendan
- bana väg för nya former av strukturerade samarbeten i förhållande till livslång vägledning.

En viktig del av arbetsprogrammet för 2015 var att föra samman de befintliga verktygen och dokumenten till en sammanhängande verktygslåda²⁰.

Som en del av 2015 års arbetsprogram utarbetade nätverket också en vision för livslång vägledning, bland annat ett förslag till framtida strukturerat europeiskt samarbete för livslång vägledning och policyutveckling. Det bygger på 2008 års EU-resolution om en bättre integrering av livslång vägledning i livslångt lärande, och på framväxande EU-politik när det gäller livslång vägledning.

3.3 Verktyg, policydokument och stödmaterial

Detta avsnitt ger en kort översikt över de verktyg och publikationer som nätverket tagit fram och som finns tillgängliga på ELGPNs webbplats²¹.

3.3.1 ELGPNs verktyg

Verktygen är utformade i syfte att hjälpa beslutsfattare och andra intresserade att förbättra och stärka arbetet med vägledning inom utbildningsområdet, sysselsätt-

---

¹⁹ www.elgpn.eu

²⁰ www.elgpn.eu

²¹ www.elgpn.eu

ning, arbete med ungdomar, mm. De ska bidra till att identifiera frågor och gap inom områden som kan behöva stärkas.

The Resource Kit (Tools no 1) togs fram under 2011 – 12. Det ska bistå medlemsländerna i att få en överblick av organisation och aktiviteter inom livslång vägledning i de egna länderna, en överblick som därmed kan ge stöd i och uppmärksamma förhållanden eller synliggöra brister och/eller behov. Verktøget bygger på medlemsländernas egna erfarenheter, och fokuserar på de fyra prioriterade områdena utifrån EUs resolution 2008: CMS, tillgång till vägledning, samarbete och samordning, och Kvalitetssäkring och bevis. Verktøget ger förslag på förbättringar som kan användas vid en översyn.

Ordlista (Tools no 2), ”Glossary”, är ett verktyg som kompletterar A European Resource Kit. Den är utvecklad i syfte att mer ingående presentera och problematisera de begrepp, definitioner och den terminologi för området livslång vägledning som man valt att använda i A European Resource Kit. Ordlistan kan också utgöra ett underlag för dialog och samverkan kring begreppen och dess innebörd både inom och mellan de olika länderna. Ordlistan finns översatt till svenska²².

Evidensbasen om livslång vägledning (Tools no 3). Verktøget är en guide till de viktigaste rönerna för en effektiv policy och praxis, och presenterar den befintliga internationella forskningsbasen om effekterna av livslång vägledning, inklusive dess utbildningsresultat, ekonomiska och sysselsättningsresultat. Det bygger på arbetet i ELGPN. Verktøget finns översatt till svenska i tre versioner, hela verktøget samt två olika långa sammanfattningar.

CMS, Karriärkompetens, - Utforma och genomföra policy relaterad till färdigheter i karriärplanering (Tools no 4). Verktøget publicerades 2015 och riktar sig till beslutsfattare som vill utveckla en nationell vägledningpolicy med fokus på karriärkompetens. Det innehåller frågor som skall beaktas av beslutsfattare och ger delar av svaren på dessa frågor utifrån kunskap och erfarenhet från ELGPN och andra internationella källor. Verktøget finns översatt till svenska²³.

Stärka kvalitetssäkringen och evidensen för livslång vägledning (Tools no 5).

Verktøget publicerades 2015 och syftar till att stimulera intresset för, och bidra till, diskussioner och åtgärder för löpande förbättring av livslång vägledning.

Det innehåller fem kvalitetsfaktorer med kriterier, indikatorer och exempel från arbetet i nätverket under 2008-12.

Kvalitetsfaktorer inkluderar:

- yrkesverksammas kompetens
- medborgares deltagande
- tillgång till vägledning
- kostnader och fördelar för staten

---

²² www.skolverket.se/syv

²³ Under bearbetande, kommer att finnas på svenska på www.skolverket.se/syv

- kostnader och fördelar för individer

Verktyget har inte översatts, bl.a. därför att det är en svårighet hur kvalitetskriterierna i verktyget kan kombineras med de svenska styrdokumenterna.

Riktlinjerna för policy- och systemutveckling för livslång vägledning (Tools no 6, 2015), en referensram för EU och för kommissionen. Syftet med det här verktyget är att hjälpa till att förbättra kvaliteten och effektiviteten i individens upplevelse av vägledning/karriärlärande. Det är en enkel referensguide för nationella och europeiska beslutsfattare för att identifiera politiska dimensioner som ska tas med i beräkningen när man beslutar om dimensionering och organisation för livslång vägledning i en rad olika miljöer i utbildnings- och sysselsättningssektorerna.

Riktlinjerna fungerar som en källa till gemensamma referenspunkter, kunskap, expertis och hjälp för medlemsstaters och regioners självskattning och förbättring, för inbördes granskning och andra externa granskningar (t.ex. OECD, CEDEFOP, ETF, EHEA²⁴:s ministerkonferens) och för EUs grannländer. Den stödjer dialog/utbyte och ömsesidigt politiskt lärande och ger inspiration på nationell, europeisk och internationell nivå. Vidare kan den ge länder möjlighet att ge ett samstämt svar på gemensamma utmaningar inom politik för utbildning, ungdom, sysselsättning och social delaktighet, som de som anges i ET 2020²⁵. Den kan underlätta utbyte av lärande och erfarenheter och tillhandahålla ett ramverk för ytterligare politiska åtgärder för livslång vägledning på EU-nivå.

3.3.2 ELGPN "Concept notes"

ELGPNs "concept notes" utforskar och diskuterar olika frågor med ett vägledningsperspektiv. De är avsedda att informera och inspirera beslutsfattare och utvecklare på både EU- och nationell nivå, och visar hur livslång vägledning genom ett framgångsrikt genomförande kan bidra till relevanta åtgärder. *Ett Nordiskt perspektiv på karriärkompetens och vägledning*²⁶ och "research paper no 1" *Karriärutvecklingsfrågorna i Pisa 2012*²⁷ finns översatta till svenska. De finns mer utförligt beskrivna i avsnitt 10 och 12.

De olika "concept notes" är:

- *Flexicurity: konsekvenser för livslångt karriärvägledning* (Concept note nr 1).
- *Ungdomsarbetslösheten, en kris i mitt ibland oss - rollen för livslång vägledning att ta itu med arbetsmarknaden* (Concept note nr 2).
- *CMS, karriärkompetens, färdigheter och faktorer för framgångsrikt genomförande* (Concept note nr 3).
- *Garantin för ungdomar och livslång vägledning* (Concept note nr 4).
- *Arbetsbaserad inläring och livslång vägledningspolicy* (Concept note nr 5).

²⁴ Bologna process, European Higher Education Area, <http://www.ehea.info/>

²⁵ Strategic framework-Education and Training 2020, www.europa.eu/education

²⁶ [Skolverket.se/syv](http://www.skolverket.se/syv)

²⁷ www.skolverket.se/syv

- *Studieavbrott i skolan* (Concept note nr 6).
- *Karriärvägledning i grundutbildning och fortbildning* (Concept note nr 7).
- *Ett nordiskt perspektiv på karriärkompetens och vägledning*, NVL/ELGPN. Rapporten beskrivs i avsnitt 12.
- *Karriärutvecklingsfrågorna i PISA 2012: En analys av hur svaren förhåller sig till vad som är specifikt för länder, skolor, elever och deras familjer*, ELGPN research paper nr 1. Rapporten beskrivs i avsnitt 10²⁸.

3.3.3 ELGPNs informationskanaler

Inom nätverket har ELGPN också tagit fram s.k. Briefings²⁹ som fokuserar på relevant EU-politik, utvecklingen inom utbildning, sysselsättning, ungdomsfrågor och integration ur ett livslångt vägledningsperspektiv. Vidare har ELGPN en hemsida³⁰ som varit en effektiv kommunikationskanal för att informera om nätverket och dess verksamhet och publikationer.

ELGPNs LinkedIn-grupp³¹ är en kommunikationskanal för att engagera och informera om nätverket. I oktober 2015 hade gruppen cirka 900 medlemmar. ELGPN har publicerat ett nyhetsbrev 2 - 4 gånger per år som innehållit information till medlemmarna i nätverket och till andra berörda parter om den nationella utvecklingen, händelser och rapporter.

3.3.4 ELGPNs bidrag i olika externa sammanhang

ELGPNs nationella medlemmar, konsulter och koordinerande team har bidragit till och medverkat vid ett stort antal händelser i internationella och nationella sammanhang. De har rapporterat om och diskuterat utveckling, anpassning och spridning av ELGPNs resultat i olika nationella och internationella sammanhang. Nätverkets styrgruppsmedlemmar och konsulter har också representerat ELGPN i arbetsgrupper inom kommissionen och workshops och seminarier vid EU-ordförandeskapets evenemang.

ELGPNs ansvarige koordinator har varit medlem i kommissionens arbetsgrupp för kvalitet för vuxnas lärande (2012-14) och i ET 2020 arbete, gruppen för vuxenutbildning (2014-15). Koordinatören har också bidragit till arbetsgrupperna ET 2020 arbete med studieavbrott, yrkesutbildning, PES³² nätverksmöten, PES till PES dialogmöten och Cedefops utbildningsaktiviteter.

---

²⁸Sweet, Nissinen, Vourinen, ELGPN, 2014, *An analysis of the Career Development Items in PISA 2012 and of their Relationship to the characteristics of Countries, Schools Students and Families*, ELGPN research Paper No. 1), www.elgpn.eu (engelska). www.skolverket.se/syv (svenska)

²⁹ www.elgpn.eu

³⁰ www.elgpn.eu

³¹ www.linkedin.com/European-Lifelong-Guidance-Policy-Network-2304578

³² Public Employment Service. Samlingsnamn för de olika organisationer eller myndigheter motsvarande Arbetsförmedlingen i Sverige.

4. Medlemmarnas upplevelser av nätverkets betydelse

I det här avsnittet ges en kort beskrivning av ELGPNs bild av hur ländernas representanter upplevt betydelsen av nätverket.

ELGPN har undersökt hur vägledning på ett övergripande sätt kan bidra till EUs policyutveckling inom sex områden: skolan, yrkesutbildning, högre utbildning, vuxenutbildning, sysselsättning och social integration. Syftet har varit att fördjupa bilden men också att förflytta tyngdpunkten i arbetet från att arbeta mycket med att samla kunskap och utveckla begrepp till att mer aktivt påverka.

Utvärderingarna genomfördes under våren 2014 och under våren 2015 och var integrerade i den kontinuerliga utvärderingen. På nationell nivå har utvärderingen fokuserat på nätverkets inflytande och påverkan på nationell policynivå. Den har också haft fokus på kommunikation. I ELGPNs rapport för 2007-15 finns en utförligare beskrivning³³.

4.1 Påverkan på nationell nivå

Mer än hälften av de drygt 30 medlemsländerna rapporterar att nätverkets arbete har haft en betydande påverkan på nationell livslång vägledning och 15 länder att det har haft viss påverkan. Länderna anger ett antal konkreta exempel där nätverket har fungerat som en katalysator för nationell politisk utveckling, eller där ELGPN har använts för utveckling i ett nationellt sammanhang.

Nio länder har angivit att nätverkets arbete har haft betydelse för lagstiftningen i landet. Sju länder har antagit en nationell strategi för livslång vägledning. Livslång vägledning har integrerats inom andra sektorer i ytterligare elva länder. Några länder har också genomfört nationella utvärderingar. I Sverige och Italien har nationella guidelines (allmänna råd) tagits fram.

4.2 Kommunikation och samarbete mellan olika politikområden

De flesta medlemsländer rapporterar att ELGPN haft en betydande inverkan när det gäller samverkan mellan olika departement och andra politiska organisationer. I de flesta länder har ett forum för livslång vägledning, eller annan liknande struktur inrättats. Ett nationellt forum ger tillsammans alla berörda parter inom utbildning, arbetsmarknad, ungdomsfrågor och social integration möjlighet att samla och belysa vägledningsfrågorna, utbyta information, ta gemensamma initiativ, mm.

4.3 Inrättandet av nya metoder

Även om arbetet främst har fokuserat på livslång vägledning och policyutveckling har sju länder rapporterat att de har upprättat nya metoder, t.ex. vägledningscentra eller uppsökande tjänster, regionala konstellationer, stärkta vägledningsbestämmelser för offentliganställda, on-lineservice, mm.

---

³³ www.elgpn.eu

4.4 Framgångsfaktorer

De rapporterade framgångsfaktorerna när det gäller utveckling av och samverkan kring vägledningsfrågorna har en tydlig koppling till ländernas olika nationella forum. Dessa har höjt medvetenheten om livslång vägledning och gemensam förståelse för terminologi och mål för ett enhetligt nationellt system för livslång vägledning. De nationella delegationerna har stött nationella strategier för livslångt vägledning och även översättning och anpassning av ELGPN verktyg och andra publikationer.

4.5 Bidrag på EU-nivå

Som en medlemsdrivet nätverk har ELGPN varit ett viktigt stöd för den nationella utvecklingen av livslång vägledning i många länder. Ungefär en tredjedel av medlemsländerna har också försökt att påverka utvecklingen på EU-nivå genom att främja livslång vägledning genom olika formella kanaler, t.ex. inom EU-ordförandeskapet och i arbetsgrupper på EU-nivå.

Under Frankrikes ordförandeskap 2008 utarbetades den andra rådsresolutionen om att bättre integrera livslång vägledning i strategier för livslångt lärande. Som ett resultat av den finns hänvisningar till livslång vägledning i andra EU-policydokument inom olika teman, såsom skola, yrkesutbildning, högre utbildning, vuxenutbildning, sysselsättning, ungdomsfrågor, entreprenörskap, ungdomsarbetslöshet, mismatch på arbetsmarknaden, avhopp från skolan, verksamhetsförlagt lärande och validering av icke-formellt lärande.

ELGPNs företrädare har också medverkat i arbetsgrupper på EU-nivå, Cedefop, "Peer learning" aktiviteter och andra program inom kommissionen för att främja ömsesidigt lärande, t.ex. PES till PES dialog.

5. ELGPNs utvärdering av nätverkets arbete

I det här avsnittet ges en kort bild av den utvärdering som ELGPN genomfört av nätverkets arbete.

Målet med ELGPNs utvärdering under hela perioden har varit att stödja kvalitet och effektivitet i nätverket genom att ge återkoppling till medlemmarna. Man har använt en utvärderingsmetod som syftar till att uppmuntra aktivt deltagande i utvärderingen från alla inblandade intressenter. Både kvantitativa och kvalitativa metoder har använts. En utförlig beskrivning av metoden finns i ELGPNs rapport för 2007-15.

5.1 Ledning och organisation av nätverket

Nätverkets koordinerande team vid universitetet i Jyväskylä, Finland, har varit ansvarig för den dagliga ledningen av nätverket under hela tiden som ELGPN funnits. Enligt utvärderingarna har medlemmarna varit nöjda eller mycket nöjda med ledning och administration av nätverket. Arbetet har skötts effektivt i alla olika

skeden av arbetet. Medlemmarna har också varit nöjda med de möjligheter man upplevt sig ha haft för att påverka inriktningen på arbetet.

5.2 Nätverkets lärdomar

Medlemmarna har varit mycket nöjda med att nätverkets arbete genomförts enligt plan och förväntningar. De två första årens arbete fokuserade mer på att samla kunskap och dela erfarenheter och medlemmarna upplever att det bidrog till att skapa förståelse för både andras och sina system. Det gav också möjligheter att lära sig mer om olika system för livslång vägledning, hur man organiserar tjänster, vilka faktorer som påverkar utvecklingen, osv.

Efter ett par år kan man se att arbetet delades in i två områden, där vissa av länderna var mest intresserade av implementering av ”The Resource Kit” medan andra mer fokuserade på erfarenhetsutbyte och information. Länder med mer utvecklade vägledningssystem var ofta i den tidigare gruppen.

En utmaning för framtiden är att säkerställa spridning, hållbarhet och ytterligare förbättring av resultaten av nätverkets arbete.

6. ELGPNs syn på några utmaningar

Det här avsnittet beskriver några av de utmaningar och möjligheter som nätverket nämner i sin slutrapport.

6.1 Övergångar mellan utbildning och arbete

Livslång vägledning har utformats som ett verktyg för att stödja väl fungerande övergångar mellan olika nivåer och former av utbildning, så som de formuleras i EUs resolution för vägledning 2008.

Övergången mellan skola och arbete har blivit både längre och mer komplicerad. Genomsnittslängden från utbildning till anställning har enligt Eurostat ökat. Goda sociala och ekonomiska omständigheter och positiva första erfarenheter av sysselsättning aktiverar ungdomar medan andra utan stöd kommer på efterkälken. Erfarenheterna att bättre utbildade ungdomar hittar sina första jobb och etablerar sig snabbare på arbetsmarkanden gäller för hela Europa.

Enligt OECD har mer än hälften av alla s.k. okvalificerade arbetstillfällen försvunnit sedan mitten av 1990-talet, vilket drabbar de med låg utbildning. Detta innebär också att det finns färre tillgängliga lediga platser som utgör ett första inträde på arbetsmarknaden. Att veta hur man navigerar från utbildning till jobb har aldrig varit viktigare.

De överordnade målen i Europa 2020-strategin³⁴ har en tydlig koppling till livslång vägledning som ett stöd vid övergångar. Målet "full sysselsättning" kan lättare nås med vägledning för att minska antalet elever som i förtid lämnar skolan utan tillräcklig utbildning. Detsamma gäller för vuxna som inte fullföljer sin utbildning.

6.2 Livslång vägledning för att stödja övergångar och inträde på arbetsmarknaden

Med utvecklingen av Europa 2020-strategin har olika länders arbetsförmedlingar varit angelägna om att bidra till utformningen och genomförandet av denna nya strategi. Av PES 2020-strategin³⁵ framgår att anställningsförhållanden har blivit mycket mindre stabila och att olika övergångar sker många gånger under ett arbetsliv, vilket förutsätter att de olika systemen anpassas efter det. I samma strategidokument framgår att forskare har lanserat begreppet "positiva övergångar", som innebär att lära sig hantera återkommande val. Den nya europeiska strategin syftar till att utveckla en ny typ av tjänster som stödjer övergångar i ett livslångt perspektiv och inte bara från skola till arbete eller matchning till jobb.

PES nätverket för 2014-2017 nämner särskilt ELGPN som partner och kopplar samman vissa delar av livslång vägledning med PES reformer och genomförandet av ungdomsgarantin och andra arbetsmarknadsprogram.

Den nuvarande invandrings- och flyktingkrisen i Europa behöver också stöd av vägledning, såsom t.ex. mångkulturell vägledning.

6.2.1 Utbildning och ungdomars val

"The European Commission Education and Transition Monitor 2014"³⁶ visar på stora utmaningar, såsom låg nivå av grundläggande färdigheter för både ungdomar och vuxna, tidiga studieavbrott och ett lågt engagemang för livslångt lärande. I dokumentet föreslås sex prioriterade områden för åtgärder i stället för de tidigare 13:

1. Relevanta färdigheter, fokus på läranderesultat, för anställningsbarhet, innovation och aktivt medborgarskap.
2. Inkluderande utbildning, jämlikhet, icke-diskriminering och främjande av medborgerlig kompetens.
3. Öppen och innovativ utbildning och yrkesutbildning.
4. Starkt stöd för lärare.
5. Öppenhet och erkännande av kunskaper och kvalifikationer för att underlätta lärande och rörlighet.
6. Hållbara investeringar, prestanda och effektivitet i utbildningssystemen.

---

³⁴ http://ec.europa.eu/eurpoe2020/europe-2020-in-a-nutshell/tarets/index_en.

³⁵ <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=9690&langId=en>

³⁶ http://ec.europa.eu/education/tools/et-monitor_en

Ministrar med ansvar för yrkesutbildning kom i Riga (juni 2015)³⁷ överens om en ny och förenklad handlingsplan inom yrkesutbildningsområdet, och betonade fem viktiga resultat för 2015-2020:

1. Främja alla former av arbetsplatsbaserat lärande, med särskild tonvikt på lärlingsutbildning, genom att engagera arbetsmarknadens parter och företag och att stimulera innovation och entreprenörskap.
2. Vidareutveckla kvalitetssäkring inom yrkesutbildningen i linje med EQAVET³⁸, som en del av system för kvalitetssäkring, upprätta fortlöpande information och feedback.
3. Förbättra tillgången till yrkesutbildning och kompetensutveckling för alla genom mer flexibla och genomskinliga system, särskilt genom att erbjuda riktlinjer för validering av icke-formella kompetenser.
4. Ytterligare stärka nyckelkompetenser i yrkesutbildningen.
5. Införa metoder för kompetensutveckling av lärare i yrkesutbildningen och mentorer i både skolan och på arbetsplatser.

I slutsatserna från Riga om yrkesutbildning är livslång vägledning viktigt som stöd för att göra medvetna val, långsiktig anställbarhet, anpassningsförmåga och att stärka kompetensen vid validering av icke-formell kompetens. Detta resoneras också om i ELGPNs *Guidelines, Tools no 6*³⁹.

7. ELGPNs reflektioner framåt

I det här avsnittet ges en kort bild av ELGPNs reflektioner framåt. En utförligare beskrivning finns i ELGPNs slutrapport.

Som ett resultat av samarbetet inom ELGPN om livslång vägledning har nätverket tagit fram en rad verktyg som kan användas på olika sätt, både för att utvärdera utvecklingen av vägledningen och för att stödja medborgare i Europa att göra bra övergångar mellan olika system.

I den andra rådsresolutionen för livslång vägledning (2008) framgick att de fyra prioriterade områdena (tillgång till vägledning, karriärkompetens, samarbete och samordning, kvalitetssäkring och evidensbas) hänger ihop. Att stödja en individ i att skaffa sig karriärkompetens kan bara ske i ett sammanhang där det finns tillgång till vägledning, möjligheter att stödja övergångar mellan skolformer, mellan utbildning och arbete eller mellan arbeten. Det visar på värdet av stödjande verktyg för att systematiskt kunna arbeta med livslång vägledning inom Europa. Gemensamma referensverktyg hjälper både den nationella reformprocessen och bidrar till den

---

³⁷ Riga Conclusions 2015 on a new set of medium-term deliverables in the field of VET for the period 2015-2020, as a result of the review of short-term deliverables defined in the 2010 Bruges Communiqué.

³⁸ <http://www.skolverket.se/fran-skola-till-arbetsliv/yrkesutbildning-europa/verktyg-for-rorlighet-i-europa/ecqavet-1.171283>

³⁹ www.elgpn.eu

europiska. Utvärderingar har tydligt visat att medlemsländerna har ett behov av ett fortsatt systematiskt samarbete för livslång vägledning.

Sammanställda svar från medlemsländerna visar att det mest önskvärda alternativet för framtida europeiska samarbeten för livslång vägledning och utveckling är en arbetsgrupp som leds av kommissionen. Den skulle kunna stödja nätverksamhet, erbjuda årliga möten och företrädas av nationellt utsedda intressenter. Samtliga medlemsländer menade att det blir svårt att delta och bidra till en systematisk utveckling av livslång vägledning utan att det finns en formell konstellation.

Vid ett möte under 2015 diskuterade deltagarna framtida alternativ för europeiskt samarbete om livslång vägledning och policyutveckling. Det föreslogs att ett forum för framtida samarbete skulle kunna vävas in i redan befintliga strukturer inom kommissionen. Vidare föreslogs att ett sådant forum skulle kunna bestå av en rådgivande grupp med representanter från utbildnings- och arbetsmarknadssektorn, arbetsmarknadens parter och andra relevanta intressenter, såsom representanter från Europeiska ungdomsorganisationer. Till det skulle man kunna koppla ett nätverk bestående av företrädare för de relevanta nationella instanser som skulle kunna ordna årliga konferenser för att diskutera relevanta teman. Den rådgivande gruppen skulle kunna förbereda dokument i enlighet med sitt mandat. Den rådgivande gruppen skulle också kunna bjuda in externa experter att bidra med sitt arbete inom särskilda temaområden.

ELGPN har utvecklat flera värdefulla verktyg för att hantera dessa utmaningar, och livslång vägledning kan ses som en strategisk del i genomförandet av EUs politik om utbildning och sysselsättning.

Under ELGPNs möte i september 2015 föreslog kommissionen en arbetsgrupp ledd av kommissionen. Förslaget togs väl emot av medlemmarna. När det gäller teman för framtiden föreslogs flera heta och olösta ämnen som skulle kunna behandlas på ett bättre sätt med stöd av livslång vägledning, t.ex. migrationsfrågor, flyktingkrisen, ungdomsarbetslöshet, IKT, integration på arbetsmarknaden, och tidiga studieavbrott.

Framtida samarbeten på EU-nivå skulle kunna stödja medlemsstaterna inför en rad olika utmaningar genom att tillhandahålla nödvändiga kunskaper, riktlinjer och ramar, stöd för de nationella processerna och utveckling av system. En arbetsgrupp om livslång vägledning, ledd av kommissionen, skulle kunna:

- Göra policyrekommendationer gemensamma för alla länder.
- Ge stöd för peer learning och utbyte av lärande, inklusive tematiska konferenser och tematiska kluster.
- Främja användningen av Riktlinjerna för policyutveckling och utveckling av system för livslång vägledning.
- Skapa synlighet för livslång vägledning inom EU.

- Utveckla en gemensam uppsättning stöd och indikatorer för att mäta prestationen av livslång vägledning.
- Genomföra en inventering och utveckla en databas/land och informationsblad för god policy och stödja system för livslång vägledning.

8. Arbetsförmedlingens och Skolverkets roll i ELGPN

8.1 Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen har deltagit i ELGPN från 2010 till 2015. Syftet har varit att ta del av det europeiska nätverket, utbyta kunskaper och erfarenheter inom vägledningsområdet och att vara med och utveckla det nationella forumnätverket för myndighetssamverkan. Arbetsförmedlingen har i första hand deltagit inom arbetsområdet samordning och samarbete.

Med inspiration från arbetet inom ELGPN har Arbetsförmedlingen skapat ett nytt policydokument och en intern instruktion för vägledning. Man har också tagit fram ett internt utbildningsprogram med moduler för handläggare som arbetar med vägledningsinsatser för att stärka tillgång till vägledning för förmedlingens sökande.

Arbetsförmedlingen har via utbyte med andra länder både fått tillgång till och delat med sig av olika vägledningsinstrument. Inom sitt projekt ”Kompetensmatchning” kommer man att utveckla vägledningsstöd för att stärka arbetssökandes insikter om sin egen kompetens och karriärkompetenser, (Career Management Skills).

8.2 Skolverket

Under de första åren var Utbildningsdepartementet ansvarig för Sveriges representation i ELGPN, och deltog tillsammans med Skolverket vid mötena. Skolverket övertog ansvaret 2010 och har sedan dess haft det huvudsakliga ansvaret att redovisa ekonomi, uppföljningsdata och resultat till regeringen (Utbildningsdepartementet) och till ELGPNs koordinerande team i Finland. Skolverket är också sammankallande för det nationella forumnätverket för vägledningsfrågor och har där ansvarat för att sprida information om ELGPNs arbete. Forumnätverket beskrivs i avsnitt 11.

Skolverket har i första hand deltagit i två arbetsgrupper, en för kvalitetssäkring och en för Career Management Skills (CMS). Arbetet i kvalitetssäkringsgruppen har varit givande på ett övergripande plan och inspirerat och bidragit vid utformandet av Skolverkets olika insatser för att stärka studie- och yrkesvägledningen. Men de verktyg och matriser för kvalitetssäkring som tagits fram i gruppen är inte direkt förenliga med de svenska nationella styrdokumenterna på utbildningsområdet. Det är i första hand i arbetsgruppen med CMS som Skolverket har haft verklig och konkret användning av deltagandet.

I de nya allmänna råden för studie- och yrkesvägledning⁴⁰ som Skolverket tog fram 2013 beskrivs bl.a. vikten av individens valprocess, med referenser till CMS.

När Skolverket har utformat och utformar sina utvecklingsinsatser för lärare, skolledare och studie- och yrkesvägledare är CMS integrerat på olika sätt i föreläsningar och stödmaterial. Det utgör också ett prioriterat område att utveckla och stärka under 2016.

9. Euroguidance Sweden

Europeiskt samarbete på vägledningsområdet sker även inom Euroguidance-nätverket. Det är utformat för studie- och yrkesvägledare för att stödja deras möjlighet till utbyte och samarbete med kollegor i andra länder, snarare än på samarbete runt policyutvecklingsfrågor. Målet är även att bidra till en ökad rörlighet inom EU genom att ge vägledare verktyg och kunskap för att kunna stödja sina sökande inför och efter en utlandsvistelse. Målet poängteras inom ramen för EU:s resolution om livslång vägledning från 2008:

”Europeiska unionens utvidgning har gett en ökad potential för rörlighet såväl på utbildningsområdet som på arbetsmarknaden och därigenom skapat ett behov av att unionens medborgare förbereds för att utveckla sina inlärnings- och karriärvägar inom ett större geografisk område”

ELGPN har haft ett nära samarbete med Euroguidance på internationell nivå och förhoppningen är att detta samarbete kan fortsätta inom den arbetsgrupp för livslång vägledning som Europeiska kommissionen för diskussioner om att inrätta, samt även som en del av Cedefops planerade grupp för specialister på vägledningsområdet. I många länder har representanterna för ELGPN och Euroguidance varit samma personer/organisationer och Euroguidance har i flera fall varit det organ som drivit på utvecklingen på vägledningsområdet. Svenska Euroguidance har representerat Euroguidance nätverket på ELGPN:s möten 2013-2015.

I Sverige är UHR nationell kontaktpunkt för Euroguidance och man har bidragit med att sprida kännedom om ELGPNs arbete via webb och nyhetsbrev samt genom föreläsningar på landets vägledarutbildningar. ELGPN och Euroguidance har också samarbetat runt det nationella forumnätverket för vägledning samt runt beskrivningar av det svenska vägledningssystemet. Vidare är EU:s verktyg för validering och erkännande av kvalifikationer ett aktuellt arbetsområde för Euroguidance, som också har funnits på agendan för det nationella forumnätverket för vägledningsfrågor.

Inom Euroguidance förs också diskussioner om möjligheterna att samarbeta runt en eventuell nordisk konferens om CMS.

---

⁴⁰ Skolverkets Allmänna råd för studie- och yrkesvägledning SKOLFS:2013:180

10. Verktyg och rapporter översatta till svenska

Som tidigare beskrivits i avsnitt 3 har ELGPN tagit fram en rad olika verktyg och rapporter, med syfte att stödja medlemsländernas utveckling inom livslång vägledning. Skolverket har valt att hittills översätta sex rapporter och dokument som bedömts vara särskilt användbara i utvecklandet av studie- och yrkesvägledningen i Sverige. De fyra första finns beskrivna under avsnitt 3 i den här rapporten:

1. En ordlista, ”Glossaryn”
2. Guidelines - Riktlinjer för policy- och systemutveckling
3. CMS – Career Management Skills – Karriärkompetens
4. Evidensbasen om livslång vägledning
5. CMS i Norden, som beskrivs avsnitt 12
6. Karriärutvecklingsfrågorna i en frivillig del av PISA 2012, som beskrivs nedan:

10.1 Karriärutvecklingsfrågorna i en frivillig del av PISA 2012

En grupp forskare har på uppdrag av ELGPN gjort en analys av en frivillig del av 2012 års PISA-undersökning, som rörde utvecklingen av karriärkompetenser. Undersökningen besvarades av 22 av de 65 länder och ekonomier som deltog i PISA 2012, varav 14 var medlemmar i ELGPN-nätverket. Sverige deltog inte.

Syftet med forskningsrapporten var att göra en första analys av de fakta som kommit fram i PISA 2012 samt att undersöka om det gick att lyfta fram några samband mellan vägledning och utbildningspolitik. Vidare att titta närmare på nationella skillnader i 15-åringars deltagande i vägledningsaktiviteter och undersöka hur de upplever sin karriärkompetens. Ambitionen är också att föreslå områden för vidare analyser. Rapporten är inriktad mot att se generella mönster.

Ett resultat av analysen är att de nationella skillnaderna när det gäller deltagande i vägledningsaktiviteter och hur eleverna själva upplever sin karriärkompetens i mycket högre grad beror på personliga egenskaper och inställning hos eleverna än på socioekonomisk bakgrund och kunskapsnivå. Det finns dock antaganden i analysen som pekar på att skolsystemens strukturer kan påverka effekterna av vägledning. Ett sådant exempel är andelen elever inom yrkesutbildningen, som ser ut att styras av flera olika faktorer: yrkesutbildningens omfattning, och den tidpunkt då eleverna väljer mellan högskoleförberedande och yrkesinriktad utbildning eller när en uppdelning av eleverna i olika skoltyper och program sker, baserad på måluppfyllelse och social bakgrund. Forskarna bedömer att detta är värt att undersöka närmare. De finner också att det är tydligt att skolsystemens struktur har en större påverkan på effekterna av vägledningsinsatser än förhållandena i den enskilda skolan, som t.ex. skolans resurser eller förhållandet mellan elever och lärare.

Även där skillnaderna i effekterna av vägledning till stor del har att göra med personliga egenskaper hos eleven och med deras familje- eller skolbakgrund är sambanden generellt ganska svaga, med enstaka variabler som står för små skillnader i deltagande eller kompetenser. Även om enstaka variabler har relativt liten betydelse så kan de sammantaget utgöra en större del av variansen när det gäller effekter av vägledning. Forskarna anser att det också här är värt att göra en djupare analys och använda en flerdimensionell modell för att undersöka hur olika kombinationer av variabler påverkar effekterna. Vidare visar studien hur viktig skolans roll är i elevernas utveckling av karriärkompetenser, samtidigt som den pekar på de stora utmaningar som många länder har i att ta tillvara den potential som skolan utgör.

11. Ett nationellt forumnätverk för vägledning

Som en följd av OECD-rapporten om vägledning arbetade många länder runt 2004-2005 fram nationella riktlinjer och bildade nationella råd för vägledningsfrågor. Sverige var inte aktiv i dessa sammanhang. Ett skäl att man arbetade fram det i många länder var att man upplevde svårigheter att ta ett samlat nationellt grepp om vägledningsfrågorna.

I Sverige är det en utmaning att ansvaret för vägledningsfrågorna finns inom flera ansvarsområden och myndigheter och den delade styrningen av skolan. Flera av de myndigheter som arbetade med vägledningsfrågor förde en diskussion om behovet av att hitta former för ett tätare samarbete. Konferensen Samhälle och karriärutveckling arrangerades 2011 och därefter samlades en rad myndigheter och vägledarutbildare för ett första möte.

Sedan dess har ett tiotal myndigheter och lärosäten träffats några gånger per år. Skolverket är sammankallande. Nätverket består av representanter från Arbetsförmedlingen, Folkbildningsrådet, Universitets- och högskolerådet/Euroguidance, Malmö högskola, Sveriges kommuner och landsting, Skolverket, Stockholms universitet, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Umeå universitet, Myndigheten för yrkeshögskolan och Skolinspektionen.

Nätverket resonerar om gemensamt angelägna frågor, såsom:

- behovet av att utveckla en gemensam beskrivning av det svenska vägledningssystemet för att nå en samsyn
- hitta gemensamma begrepp
- att samla bilden på olika håll i landet i frågor som rör vägledning och samla in goda exempel
- diskutera och hitta konkreta lösningar för hur samverkan mellan utbildningsnivåer samt mellan utbildning och arbetsmarknad kan bli bättre
- att hitta former för kvalitetssäkring och utvärdering inom vägledningsområdet, bl.a. när det gäller samhällsnyttan och effekterna av vägledning

- validering och vägledning.

Nätverket har inget formellt mandat, utan deltagandet bygger på myndigheternas möjlighet att delta och behov av samverkan inom området.

12. Ett nordiskt forum och samverkan med Nordiskt nätverk för vuxnas lärande (NVL)⁴¹

I ELGPN-samarbetet har det blivit tydligt att vägledningen inom de nordiska länderna har många likheter och beröringspunkter. Länderna har bland annat, i olika grad, decentraliserade organisationer för vägledning inom utbildningssektorn. Länderna har också en relativt lång historia av formaliserad vägledning inom både skolväsende och Arbetsförmedling.

Under 2014 samlades de nordiska delegaterna för ELGPN tillsammans med NVL (Nordiskt nätverk för vuxnas lärande) för att i samverkan analysera hur länderna har hanterat och implementerat ELGPNs nyckelbegrepp Career Management Skills (CMS). I arbetet konsulterades professor Rie Thomsen från Aarhus universitet. Arbetet resulterade i rapporten *Ett nordiskt perspektiv på karriärkompetens och vägledning – Karriärkompetens och karriärlärande*.

Rapporten visar att Sverige, genom insatser inom Skolverkets regeringsuppdrag att stärka studie- och yrkesvägledningen och revideringen av allmänna råd för studie- och yrkesvägledning, har tagit vissa steg i att utveckla vägledningen i riktning mot att vara en strukturerad del av det livslånga lärandet. Rapporten visar dock att förutsättningar saknas för att implementera CMS inom skolväsendet i Sverige, eftersom det bland annat saknas kriterier för karriärkompetenser i styrdokumentet.

Rapporten föreslår ett fortsatt nordiskt samarbete som inriktas mot att skapa ett ramverk för karriärkompetenser, som kan jämföras med så kallade ”blue prints”, en form av ramverk för vägledning som utvecklats i flera länder. Här ges stöd för att dela kunskaper om hur man kan organisera vägledning och utveckling av karriärkompetenser i skolan. När det gäller implementeringen är en viktig slutsats att det engelska begreppet Career Management Skills innebär problem i översättningen till de nordiska språken. Förståelsen för begreppet i en vägledningskontext blir lätt tvetydig utanför den relativt lilla kretsen av sakkunniga/professionella inom fältet vägledning. Begreppet karriärkompetens bedöms vara ett tydligare och mer användbart begrepp som kan vara synonymt i sin innebörd till CMS, i de nordiska länderna. Rapporten syftar till att bidra till ett samlat ramverk som främjar förståelsen av begreppet karriärkompetens och som ska kunna användas i den pågående utvecklingen av vägledningen i de nordiska länderna. Rapporten är översatt till svenska och finns tillgänglig både som pdf på NVL:s och Skolverkets hemsida⁴² samt i tryckt format.

Parallellt med det arbetet har NVL publicerat en kartläggning över arbete med vägledning inom validering i de nordiska länderna. ELGPN:s publikationer är betydelse-

⁴¹ Nordiskt nätverk för vuxnas lärande, <http://nvl.org/>

⁴² <http://nvl.org/Content/Ett-nordiskt-perspektiv-pa-karriarkompetens-och-vagledning>

sefulla referenser i den analys och de rekommendationer som görs i rapporten. Rapporten är översatt till svenska och finns som pdf på NVL:s webbsida.⁴³

13. Läget i Sverige nu

Som nämnts ovan reviderades Skolverkets allmänna råd om arbete med studie- och yrkesvägledning 2013. Ett konkret resultat av Sveriges deltagande i ELGPN var att definitionen av CMS skrevs in i de allmänna råden: *För att hantera valsituationer behöver eleven utveckla ett antal kompetenser som visar på strukturerade sätt att samla, analysera, sätta samman och organisera sig själv och utbildnings- och yrkesinformation samt ha färdigheter att kunna fatta och genomföra beslut och hantera övergångar och växlingar i livet* (s. 13). Innebörden kopplas här till elevers generella behov av vägledning för att utveckla valkompetens: *Elevens behov av studie- och yrkesvägledning kan summeras som att eleven, utifrån sina förutsättningar ska: bli medveten om sig själv, bli medveten om valalternativ, såsom olika utbildningar och yrken, bli medveten om relationen mellan sig själv och valalternativen, lära sig att fatta beslut, lära sig att genomföra sina beslut* (s. 12).

Skolverket har sedan 2013 haft i uppdrag av regeringen att stärka studie- och yrkesvägledningen. I första hand inom grundskolan men också inom andra skolformer. Många av insatserna har riktats till såväl vägledare som lärare och rektorer och har haft en tydlig inriktning på CMS. Syftet har varit att ge möjlighet att utveckla vägledning i det breda perspektivet. Konceptet med processinriktad kompetensutveckling i form av ett utbildningspaket, som redogörs i Skolverkets rapport till regeringen, *Redovisning av uppdrag om att genomföra fortbildningsinsatser för att förbättra kvaliteten inom studie- och yrkesvägledningen (2016)*.

Utbildningspaketet har utvecklats till att bli den mest omfattande insatsen i uppdraget. Där får arbetslag möjlighet att utarbeta undervisningsupplägg med syftet att utveckla elevernas karriärkompetenser, som kan användas i undervisningen i olika ämnen och kurser. Arbetsförmedlingen har aktivt medverkat i genomförandet av utbildningspaketet. Det finns ett växande intresse från huvudmän och skolor att delta i utbildningspaketet. Skolverket ser också ett stort behov av att vägledning i det breda perspektivet stärks så att eleverna i större utsträckning utvecklar karriärkompetenser.

Yrkesprogramsutredningens slutbetänkande Välja yrke⁴⁴ refererar till en forskningsöversikt, framtagen av ELGPN, över effekterna av vägledning (nämns i kapitel 3). Översikten visar på att studie- och yrkesvägledning har positiva effekter inte bara för individer utan även för samhället i stort och för den ekonomiska utvecklingen. Inom forskningen betonas att vägledningen på ett naturligt sätt finns med i läroplaner och andra styrdokument samt att skolledningen stödjer och är delaktig i vägledningen så att den blir en självklar del av skolans värdegrund.

---

⁴³ www.nvl.org/Content/Ny-rapport-Guidance-in-Validation

⁴⁴ SOU 2015:97

14. Hur bygger vi vidare?

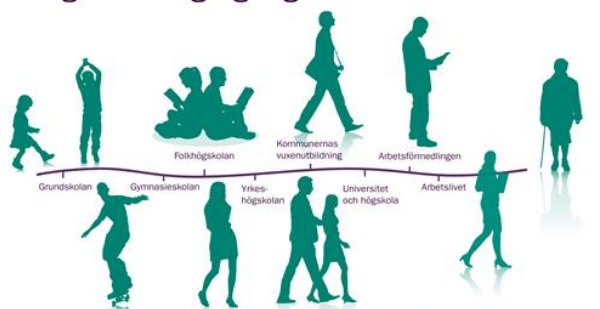
Som ett resultat av Sveriges deltagande i ELGPN har Skolverket och Arbetsförmedlingen samlat kunskaper och insikter om förutsättningar för en fungerande vägledning. Skolverket har översatt ett flertal publikationer, som kan utgöra ett stöd för utvecklingen av vägledning, att stödja individer i olika faser i livet, inom ramen för det livslånga lärandet.

Utifrån goda erfarenheter från Skolverkets avslutade regeringsuppdrag att underlätta övergången mellan gymnasieskolan och arbetslivet för unga med funktionsnedsättningar (2013-2014)⁴⁵, har tre uppföljningsmöten med Arbetsförmedlingen, Myndigheten för delaktighet och Försäkringskassan genomförts under året. Samtliga av dessa myndigheter uttrycker ett intresse av att även fortsättningsvis samverka kring gemensamt angelägna frågor.

För flera europeiska länder har de publikationer som ELGPN-arbetet resulterat i inneburit ett stort stöd och har i praktiken fungerat som styrinstrument för uppbyggnaden av vägledning i landet. Sverige har en lång historia av vägledning med upparbetade styrdokument som skolor och huvudmän ska förhålla sig till. Därför har resultaten av ELGPNs arbete, i likhet med i övriga nordiska länder, hittills haft en svag styreffekt på vägledningspraktiken.

Skolväsendets läroplaner innehåller skolans uppdrag för studie- och yrkesvägledning. Formuleringarna är dock ofta inriktade mot att eleven ska förberedas att göra enstaka val snarare än, att utveckla förmåga att hantera återkommande val och övergångar i livet. Genom tydligare kriterier för vilka kunskaper och kompetenser elever ska få möjlighet att utveckla skulle en bra grund för CMS kunna läggas redan i grundskolan.

Val görs många gånger ...

Skolverket

Val görs många gånger i livet, och övergångar sker hela tiden. För att utveckla en modern vägledning i Sverige, som innebär ett gott stöd för invånarna i olika faser i

⁴⁵ Dnr 2013:00121 61-2013:20, Redovisning av uppdrag om att genomföra fortbildningsinsatser för att förbättra kvaliteten inom studie- och yrkesvägledningen samt uppdrag om att ta fram en fortbildningsinsats för studie- och yrkesvägledare i gymnasieskolan.

livet, behöver vägledningen ses i ett livslångt perspektiv. I samhället finns flera instanser som erbjuder vägledning. Utifrån ett CMS-perspektiv kan vägledningsuppdraget behöva tydliggöras och stärkas, och strategier för samverkan utvecklas på nationell, regional och lokal nivå. Diskussionen behöver fortsätta i Sverige om vad CMS betyder i ett svenskt sammanhang.

I den analys av vägledningsaktiviteter som en grupp forskare gjort, som beskrivs i avsnitt 10.1, pekar de på att utbildningsstrukturer kan påverka effekterna av vägledningen. Vad karriärkompetens och kunskaper om grunder för olika val har för betydelse, t.ex. för val till yrkesutbildning, i ett svenskt sammanhang kan också vara värdefullt att fördjupa kunskapen om.

Anna Ekström
Generaldirektör

Mikaela Zelmerlöw
undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har Kjell Hedwall, Pia Enochsson och Jonas Nordström i Skolverkets ledningsgrupp deltagit.